

Panun rakinoita

"Minä elän!"

Voi yhtä hyvin olla vain kirjallisuushistoriallinen tarina, että nämä kaksi otsikossa mainittua sanaa ovat Aleksis Kiven viimeiset sanat, mutta oli tämän asian laita miten hyvänsä, tosiasia on, että ne hyvin voivat olla juuri Kiven sanat. Hän tunsi kirjoittaneensa sydänverellään, hän tiesi kuvanneensa kansansa vääräntämittömänä, hän uskoi vanginneensa mielikuvituksensa ihmeollennot paperille juuri sellaisina kuin ne hänelle milloin valveunissa, milloin unikuvissa olivat näyttäytyneet. Niiden täytyi elää. Mutta oli niitäkin, jotka tahtoivat tappaa hänen veljeksensä, hänen suutarinsa, hänen runokuvansa. Hänen täytyi siis itse koko ajan olla taisteluasenteessa näitä ymmärtämättömiä vastaan ja tuo taisteluasenne sopii niin hyvin kietyttäväksi yksinkertaisiin, mutta tulevaisuutta julistaviin, vuo- renvarman uskom ja ihanan toivon sanoihin: minä elän!

Suomi-Filmin elokuva *Minä elän!*

ei ä n, jota parailkaa Oulussakin näytellään, tähdentää nähdäkseen koko ajan mainittua puolta runoilijan elämässä. Saamme tutustua vilkkaaseen, sanavalmiiseen ja kujeilevaan poikaseen, iloiseen, rohkeaan ja kutsumukseensa varhain kypsyyään nuoruuskaiseen, palavasieluiseen nuoreen kirjailijaan, väsymättä ja iloisesti luovan taiteilijan työstä kohtaloa toteuttavaan mieheen. Mutta koko ajan voimme seurata toistakin linjaa, yliherkkyyden ja ylirasittumisen, toisaalta puutteen ja ymmärtämystä vaille jäämisen — muutamista ystävästä huolimatta — toisaalta suorittamaa "maanalta kaivamista", minkä täydentävät ankarat sairaudet yhdessä epäsäännöllisen elämän kanssa, niin että runoilija viimeisen lavantaudin kärsittyään yhdellä iskulla muuttuu ikäänkuin eri mieheksi.

Mutta, kuten mainitsin ja kuten kaikki tietävät, sortuminen ei ollut vain fyysillisistä, vaan yhtä paljon sielullisista seikoista joh-

tuva. Filmissä on runoilija-professori Ahlqvist-Oksasella tunnettuine arvosteluineen ja kielteisine asennoitumisineen huomattava osuus, jota ehkä on paisutettukin, niin että aikaansaadaan onnistunut dramaattinen jännitystilä. Käy myös ilmi, että Ahlqvistin tuomio muodostui niin kohtalokkaaksi siksi, ettei kukaan tarpeeksi selvästi asettunut häntä vastaan. Hälls:röm US:ssä väittää, ettei Kiven sortumista tähän vainoon ole kuvattu, mutta näemmehän sen aivan selvästi, tarvitseeko sitä nyt ryhtyä sormella osoittamaan!

Käsikirjoituksesta vastaa Elsa Soini, jota on syytä onnitella, samoin ohjaaja Ilmari Unho. Luonnollisesti heillä on ollut suurta apua käytettävissään olevista asiantuntijoista, professoreista V. Tarkkiainen ja J. V. Lehtonen sekä maistereista Eino Kauppinen ja Alpo Routasuo, jotka edustavat pätevimpää vanhan ja nuoren tutkijapolven voimia. Tämä asiantuntijalautakunta vaikuttaa tosiaan niin pätevältä, että ei tee mieli ryhtyä näin paperilla kritisoimaan, vaikka siellä täällä filmissä esiintyi seikkoja, jotka siihen antaisivat aiheita. Työ kokonaisuudessaanhan on todistus aivotlaatuudesta huolellisuudesta ja asiaan perehtymisestä. Kun

tunnettu kriitikko Kuter Nya Pressenissä huomauttaa seikasta sellaisesta kuin liiankin pieteettinoudattamisesta Kiven tunnetusti monivaiheista elämäntaivalta kuvattaessa täytyy minunkin omalta osaltani tuohon puuttua. Hra Kuter iskee kyllä kirveensä kiiveen väittäessään, että Kivi tässä on kuvattu "pyhäkouluapseksi". Kyllä katsoja, vaikka ei tuntsikaan Kiven elämäkertaa, varmasti vähemmästäkin tajuaa, että runoilijan valoisten päivien välillä oli synkkiä öitä ja että polku vei vuorilta rotkoihinkin. On aivan turhaa ruveta kuvaamaan raflaavasti kapakkakohtauksia, suomalaiset kuuluisat heinälatokohtaukset eroottisen filmin alalta ovat tarpeeksi murheellisia todistuksia pystyväisyydestämme ylen naturalistisiin kuvauksiin.

Niin, kysymys on nyt, sen ilokseen ankarinkin suomalaisen filmin arvostelija myöntää, kulttuuritapauksesta: *Minä elän* ehkä ensimmäisen kerran täysin luonastaa aiheeseen kiinnitetyt toiveet. Kokonaissuoritus on taidetta, niin vastahakoisia kuin tämä arvosana ollaankin elokuvalle myöntämään.

Näyttelijäsuorituksena Rauli Tuomen Kivi on parhaita, mitä yleensä valkokamkaalla ainakin

meillä on nähty. Hänen runoilijansa on eletty, ei näytelty, eikä ole hänen syytään paikoin mieleniäni liiallinen teatraalisuus elehtimisessä ja, mikä itässä yhteydessä tulee mieleen, puheessa, kun runoilija siteeraa ehkä liiankin lausuntataiteellisesti omia juuri syntyneitä tai ehkä juuri hahmoituvia runojaan. Tuomen jälkeä mainitsin Salli Karuman, vaikka hänen osansa suorasukaisuudessaan ei olekaan kaikkein vaikeimpia. Charlotta Lönnqvistissä on todella sydämellisyyttä kylmän ulkokuoren alla. Suurmiehet oli luonnehdittu mainiosti. Niin, mikä kiitollinen kulttuurihistoriallinen ajan tausta filmillä lisäksi onkaan monine kuuluisuuksineen. Ja paitsi että jokaisen Kiven teoksen ilmestyminen tulee huomioiduksi kulttuuritapauksena, niin harvat kuin sen silloin vielä ymmärtävätkin, näemme onnistuneen välähdyksen myös kansallisen teatterimme syntymähetkestä, ikimuistettavasta Lean ensi-esityksestä.

Koko kansan filmi, joista puhutaan kauan, ja joka toivottavasti tuo Kiven entistä lähemmäs sen kansan sydäntä, jota hän niin syvästi rakasti.

P a n u.